

Библиотекари би у односу на ову категорију корисника требало да усвоје партнерски модел, јер ће тада млади људи бити вољни да их питају за помоћ, као и то да буду свесни да без знања о коришћењу информационе технологије ту помоћ неће бити у стању да им пруже. Такође је неопходно и да се продуби питање релевантности да би се савладале и прошириле методе евалуације информацио-них извора. У закључку рада, аутор још једном наглашава неопходност отварања библиотека према захтевима и потребама нет генерације, јер по његовим речима, библиотеке јесу ризнице знања, али ако нису отворене за потребе младих, губе своју сврху и смисао.

**Мр Гордана Лазаревић, виши библ.
УБСМ, Београд**

ДИГИТАЛНА БИБЛИОТЕКА - стратегија развоја

**(DIGITALNA KNJIŽNIC
– strategija razvoja)**

Поред развоја традиционалних библиотека, у свету је све више интересовања и за развој дигиталних библиотека. О стратегији њиховог развоја је на конференцији COBISS 2005 говорио мр Ленарт Шетинц (mr Lenart Šetinc) из NUK-a – Народне и универзитетске библиотеке у Словенији.

Политичка и економска ситуација

Дигитална библиотека није више само библиотечко већ и политичко питање. Наиме, библиотеке имају све веће оперативне трошкове јер су у њима све више заступљени електронски извори информација. Корисници су све више заинтересовани за е-учење, учење на даљину, електронске изворе информација. Самим тим корисници су све захтевнији, а услуге треба да буду јефтиније. Недостатак је у томе што се политички програми европских влада не односе на науку и културу и што Европска унија не финансира примене нових технологија.

Развој дигиталне библиотеке

Као и код других пројеката и за пројекат развоја дигиталне библиотеке потребно је најпре знати где желимо да стигнемо, какав је план развоја и да ли смо на правом путу. Да би се то постигло неопходно је константно вршити анализе потреба, развијати стратегију, образовати кадар, вршити надзор и кориговати евентуалне пропусте. Европска унија захтева ефикасан развој.

Претпоставке развоја библиотека тичу се дигитализације и онлајн доступности класичне грађе, обраде дигиталне грађе, обавезног примерка дигиталне грађе, нових технологија у библиотекарству, увођења нових стандарда за дигиталне библиотеке, разрешавања питања ауторских права, контроле над онлајн доступном грађом, сарадње и партнерства, као и комерцијалне конкуренције дигиталних библиотека. Многи циљеви су у Словенији већ остварени, али нису решена питања ауторских права и надзора над ауторским правима.

У вези са утицајем политичко-правне средине на развој библиотека увиђа се недостатак е-стратегije. Усвајају се међународни документи, документи ЕУ, али се не укључују у националну стратегију. Надлежност има Веће министара које би требало да координира послове. Потребно је уочити повезаност електронских извора, знања, развоја и благостања. Иако постоји јак технолошки развој, још увек има низ нерешених питања важних за функционисање дигиталне библиотеке као што су: неразумевање технологије и недостатак технолошког образовања, неоствареност сарадње и партнерства, нерешен проблем трајног похрањивања и јединственог приступа електронским садржајима. Уочљив је, међутим, недостатак синергије између културних програма и нових технологија.

Велики је значај партнерства и сарадње међу јавним службама, као и партнерства и сарадње привредних субјеката. На глобалном нивоу развијен је велики Google пројекат за пет библиотека у који је укључена сарадња Британске библиотеке и Microsoft-а и којем значајну подршку пружа Холандска библиотека.

Ако се посматра локални ниво може се уочити да су у Словенији повећани сарадња и партнерство. Постоји конзорцијум за набавку електронских извора информација као и добра сарадња библиотека унутар Универзитета у Љубљани. Да би се постигли добри резултати, потребно је извршити бројне анализе које се односе на потребе корисника и оцену постојећих програма и опреме, промене у технологији и организацији рада. Такође је потребно повећати број корисника који користе електронске изворе информација, образовати стручни кадар за рад у дигиталној библиотеци, учествовати у пројекту TEL – The European Library, развити употребу COBISS-a, COSEC-a, разних библиотечких сервиса као што је "Питај библиотекара".

Европске библиотеке

У европским библиотекама актуелни су интензиван развој хибридних библиотека, повећавање онлајн доступности информација, непосредна комуникација између аутора и читаоца, већа укљученост библиотека у конзорцијумима и пројектима, развој електронских збирки, услуга и образовања.

Стратешки развој Данске националне библиотеке иде у смеру повећавања збирки и доступности извора информација на националном и међународном нивоу, повећања онлајн услуге и употребе информација на даљину, чување културне баштине, обезбеђивање информационе потпоре универзитетском студирању, повећавање истраживачког рада кроз сарадњу са другим националним и културним институцијама.

На сличним постулатима заснива се и развој словеначке библиотеке. Приоритети Словеначке националне библиотеке су електронска библиотека, чување културне баштине, развој словеначког и европског интегрисаног библиотечког система, усмереност на корисника, развој сервиса који се користе на даљину тј. онлајн.

Циљеви дигиталне библиотеке

Циљеви су дигиталне библиотеке:

1. успоставити централни репозиторијум,

2. повећати понуде дигиталних садржаја – дигитализацијом обухватити домаће, електронске садржаје и стране збирке и садржаје,
3. омогућити доступност информација на даљину и успостављање заједничког портала,
4. обезбедити потребне инфраструктуре и техничке подршке,
5. равноправно се укључити у пројекат TEL,
6. образовати се и оспособити за рад у дигиталној библиотеци,
7. ускладити рад традиционалне и дигиталне библиотеке.

Потребно је анализирати предности, слабости, околности и потешкоће у развоју дигиталне библиотеке. Неопходно је искористити богате књижне фондове и знање за нове електронске услуге, указати на значај електронског библиотекарства, недостатак извора информација надокнадити сарадњом и партнерством, придобити јавно мњење и владу за улагање у дигиталну библиотеку.

Битно је поставити стратегију приликом набавке. Треба исправно одабрати у које програме и делатности уложити новац, које програме и делатности је нужно увести, а који од њих се могу изоставити. Народна и универзитетска библиотека у Словенији је анализирала своје потребе за развој дигиталне библиотеке у наредне три године и закључила је да средства за то треба да се повећају за 80%.

Европске иницијативе

Развој дигиталних библиотека у Европи тече кроз два пројекта:

1. **TEL – The European library**
2. **European digital library (EDL)** коју развија Национална библиотека Француске (BnF – *Bibliothèque nationale de France*).

Британска библиотека није потписала уговор о развоју EDL јер у Британији имају сопствени план развоја.

Иницијатива 2010 односи се на развој европских дигиталних библиотека до 2010. године. До 20. јануара 2006. чланице треба да доставе предлоге, примедбе и сугестије. Изазови који су постављени библиотекама су бројни. Један од правних изазова је и да ЕУ сматра да се закони везани за ауторско право у традиционалној библиотеци морају пошто-

вати и у дигиталној библиотеци. Финансијски изазов се односи на национално финансирање и помоћ ЕУ, организациони на дигитализацију грађе и њено дистрибуирање, технолошки на стално напредовање у развоју програмске опреме.

Према препорукама **Da Vinci Institute-a**, потребно је поћи од искуства традиционалних библиотека и уградити га у развој дигиталне библиотеке. Уз неизоставно усвајање нових технологија, у дигиталну библиотеку треба, међу првима, похранити културну баштину свог народа.

Закључак

Ако се дигитална библиотека буде развијала на основу препорука Европске уније и бројних еминентних институција она ће постати експериментални креативни простор, док традиционална библиотека пролази пут од информационог центра ка центру културе.

Александра Настић, дипл. библиотек. у БСМ, Београд

КОНКУРЕНТНОСТ БИБЛИОТЕКА НА ИНФОРМАЦИОНОМ ТРЖИШТУ ИЛИ - КАКО ПОСТАТИ „СУПЕРБИБЛИОТЕКАР“

Нека размишљања о библиотекама и информационом тржишту

(Some Thoughts on Libraries and the Information Market)

Излагање Стива Кофмана (Steve Coffman), потпредседника развоја пословања у LSSI (Library Systems and Services) на CO-BISS конференцији 2005., са насловом „Competitiveness of Libraries in Information Society“, посебно је интересантно са социолошког аспекта. Оно се бави питањем значаја и улоге библиотека на савременом информационом тржишту, када је експанзија нових технологија, нарочито информационо-комуникационих, донела са собом и нове захтеве пред би-

блиотеке и довела у питање место и улогу библиотека у овом новом окружењу.

Илустрјујући чињеницу да су библиотеке одувек имале кључну улогу на информационом тржишту, Кофман износи податке да само у САД јавне и универзитетске библиотеке троше око 2,7 милијарди долара годишње на куповину књига, часописа и осталих публикованих информација, што представља преко 7% укупног информационог тржишта. Потпуно иста ситуација је и у Великој Британији, а вероватно и у осталим деловима света, нарочито у земљама где тржиште књига можда и није толико развијено. Када је реч о универзитетским и научним часописима и референсним базама података, библиотеке су практично једино тржиште.

У првом делу рада аутор се осврће на све оне функције библиотеке, које су јој кроз историју осигурале значајну улогу у друштву. Традиционално, то је улога *посредника* између оних који објављују информације и свих корисника у информационом ланцу (студенти, научни радници, ђаци, факултети, разне институције...). Хиљадама година уназад, библиотеке су *сакупљале и чувале* забележено знање цивилизација, било да је оно уклесано на камену, забележено на папирусу, одштампано на књизи, нарезано на CD ROM-у или постављено на Веб. Данас, услед огромне продукције књига и часописа, читаоцима је тешко да одређену публикацију коју желе, пронађу или сазнају да ли уопште постоји у овом тренутку на тржишту. Многе књижаре, чак и оне највеће, углавном имају само најновија издања, тако да, уколико тражимо књигу која је штампана пре десет година, за нас је најбоље решење да је потражимо у библиотеци. Библиотеке решавају тај проблем сакупљајући публикације различитих издавача и различитих година издања под једним кровом, тако да читаоци имају много веће шансе да пронађу оно што желе. Аутор указује и на неке од изазова са којима се данас суочавају библиотеке – нпр. неке штампане публикације које су се годинама чувале у библиотекама, сада се појављују само у електронској форми, које јесу доступне многим библиотекама, али их оне практично не посе-